

Yasal İnsan Öldürmenin Anayasal Temelleri

Avukat METİN ÖZDEMİR Berlin

Yaşama hakkı, tüm hak ve özgürlüklerin temeli ve varlık koşuludur. Diğer hak ve özgürlüklerin varlığı, yaşama hakkının varlığına bağlıdır. Yaşama hakkının olmadığı yerde, diğer hak ve özgürlükler de yoktur.

Yaşama hakkının varlığı, onun devlete ve üçüncü kişilere karşı tam bir fiili ve hukuksal güvenceye sahip olmasını gerektirir. Eğer yaşama hakkı bu güvenceden yoksunsa, onun varlığından söz etmek olanaklı değildir.

1982 Anayasası'nda yasal insan öldürme hallerinin geniş anayasal temelleri yaratılmış, kişinin yasal olarak öldürülebilmesine çok büyük olanaklar sağlayan anayasal düzenlemeler getirilmiştir.

Anayasanın "Temel haklar ve ödevler" başlığını taşıyan ikinci kısmının, "Kişinin hakları ve ödevleri" başlığını taşıyan ikinci bölümünde, "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlığı altında getirilen 17. maddenin, 1. fıkrası ile "Herkes yaşama hakkına sahiptir" düzenlenmesi yapıldıktan sonra, 4. fıkrası ile:

- a) Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi
- b) Meşru müdafaa hali,
- c) Yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi,
- d) Bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi,
- e) Bir ayaklanma veya isyanın bastırılması,
- f) Sıkıyönetim ve olağanüstü hal-

lerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkraya hükmü dışındadır" düzenlenmesi getirilmiştir.

Yani, sayılan bu hallerde meydana gelecek insan öldürme halleri, yaşama hakkının ihlali sayılmamıştır.

Yaşama hakkının ihlali sayılmayan yasal insan öldürme hallerinin bu hukuksal temellerinin anayasal olarak düzenlenmesinin en önemli sebebi, kolayca değiştirilmelerini veya yürürlükten kaldırılmalarını önleme düşüncesidir.

Anayasa'da yaşama hakkının ihlali sayılmayan yasal insan öldürmenin bu anayasal temelleri üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

a) Mahkemelerce verilen ölüm cezasının yerine getirilmesi:

Eski çağlardan kalma, devletin yurttaşlarını öldürme şeklinin en eskisi olan bu uygulamanın çağdaş demokrasi anlayışında ve demokratik hukuk sistemlerinde yeri yoktur. Demokratik ülkelerde ölüm cezası kaldırılmıştır. Bizim hukuk sistemimizde ise, bu tarz yasal insan öldürme hali yasal düzeyde bırakılmamış; devletin bir haklı olarak anayasal düzeyde düzenlenmiş ve güvenceye alınmıştır.

Ölüm cezası, yaşama hakkına yönelmiş en eski ve büyük bir tehlikedir.

b) Meşru müdafaa hali:
Meşru müdafaa halinin anayasal olarak düzenlenmesi, insanların meşru müdafaa hakkını anayasal güvenceye almanın çok ötesinde, diğer yasal insan öldürme halleri dışında meydana gelebilecek insan öldürme hallerini meşru müdafaa sınırları içinde değerlendiren yeni yasal düzenlemeler

getirme eğilimi taşımaktadır.

c) Yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi:

Yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi sırasında meydana gelecek insan öldürme halleri, yaşama hakkının ihlali olarak kabul edilmemektedir.

Bu hal, yakalama ve tutuklama kararının verilmesinden kişinin yakalanma ve tutuklanmasına kadar geçecek dönem içindeki insan öldürme hallerini kapsamaktadır.

Bu anayasal düzenleme ile hakkında yakalama ve tutuklama kararı bulunan kişinin yasal olarak öldürülmesine anayasal kapılar açılmıştır. Artık bu kişinin can güvenliği, güvenlik güçlerinin eline ve takdirine kalmıştır.

d) Bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi:

Bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi sırasında meydana gelecek insan öldürme halleri de yaşama hakkının ihlali olarak kabul edilmemektedir.

"Tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi" anlatımı o kadar genel, o kadar geniş yoruma ve keyfi uygulamalara açıktır ki; bu anayasal düzenlemeye dayanılarak, istenilen herhangi bir tutuklu veya hükümlünün "kaçmasının önlenmesi" gerekçesiyle istenildiği zaman öldürülebilmesine olanak sağlayan yasal düzenlemeler getirilebilir.

Demokratik hukuk devletinin görev ve yetkisi, tutuklu ve hükümlünün kaçmaması için gerekli önlemleri almakla sınırlıdır. "Kaçmayı önleme" gerekçesiyle insanları öldürtmeye hakkı yoktur.

e) Ayaklanma ve isyanın bastırılması:

Bir ayaklanma ve isyanın bastırılması sırasında meydana gelecek insan öldürme hallerinin yaşama hakkının ihlali dışında tutulması için anayasal düzeyde ayrı bir düzenlemeye gerek görülmesi, ayaklanma ve isyan kavramlarına çok da-

Cumhuriyet

TÜRKİYE, TÜRKİYE DIŞINDA "CUMHURİYET HAFTA" YLA ŞİMDİ ÇOK DAHA YAKIN...

"CUMHURİYET"in dünyaya açılan penceresi olan ve Almanya'da yayımlanan **"CUMHURİYET HAFTA"**, yayını, içeriğindeki yeniliklerle sürdürmekte; abone olanlara indirim sağlanmakta. Alman posta kuruluşunun titiz ve seri çalışmasının güvencesinde gazete her cuma abonesine ulaşmakta; izin, yolculuk gibi nedenlerle istenildiği zaman abonelik durdurulabilmekte. Gazetenin gönderilmediği süre ise, abonelik sürecine eklenmekte. Bütün bunların yanı sıra aşağıda adları bulunan toplam bin dört yüz üç sayfalık on adet kitap, toplu olarak adreslerine gönderilmektedir.

Atatürk'ün Yazdığı Yurttaşlık Bilgileri
Kuruluş (Türkiye 1918-1923)
Kurtuluş (Türkiye 1920 Sonraları)
Ana Hatlarıyla Türkiye'nin Yakın Tarihi (1)
Ana Hatlarıyla Türkiye'nin Yakın Tarihi (2)
Aydınlanma Felsefesi, Devrimler ve Atatürk
Türkiye'yi Sokakta Bulmadık
Baş Veren İnkılapçı (Ali Suavi)
Kurtuluş Savaşı'nda Alevi-Bektaşiler
Milli Mücadele (Büyük Taarruz'dan İzmir'e)

Nuran Tezcan
Bülent Tanör
Bülent Tanör
Sina Akşin
Sina Akşin
Macit Gökberk
Yunus Nadi
Falih Rıfki Atay
Baki Öz
Sabahattin Selek

